

Georg Kühlewind Alapítvány

Karácsonyi hírlevél

2022

Valamennyi olvasónknak fényteli karácsonyi ünnepeket és boldog új esztendőt kíván a Georg Kühlewind Alapítvány nevében az alapítvány kuratóriuma:

Pál József

Böszörményi László

Fenyő Ervin

*

GEORG KÜHLEWIND

Szeretet és félelem^a

FORDÍTOTTA: BÖSZÖRMÉNYI LÁSZLÓ

Az *Ó-* és az *Újszövetség* nyelvét nem értjük minden további nélkül, mert az ismerősnek tűnő szavak gyakran olyan ideákra utalnak, amiket elfelejtettünk vagy elvesztettünk. A gondolkodás nem tudja megközelíteni ezeket az ideákat. Magasabb értést igényelnek. Így vagyunk vele például János evangélista első levelének alapvető fontosságú mondata (4, 18) esetében: „A szeretetben nincsen félelem; sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet, mert a félelem gyötrelemmel jár: aki pedig fél, nem lett teljessé a szeretetben.”^{b,1} A mondatot tekinthetjük egy szellemi pszichológia alapjának.

János világ- és emberképe – a kettőt nem lehet elválasztani – három princípiumot vagy valóságot tekint a világ alapjának, amelyek egyszersmind a felső – szellemi ember – lényét alkotják: *óskezdet*, *kegyelem* és *igazság* – *archē*, *charis* és *aletheia*. Itt csökkenő „rangsorban” állnak; az *archē* áll a legmagasabban.

Az *aletheia* szót általában *igazság*-ra fordítják. De azt, amit János igazságnak nevez, nem ismerjük már; „helyességet” értünk alatta, azt, hogy valami megegyezik valami mással, például

^a Eredetileg megjelent: *Die Christengemeinschaft*. Heft Nr. 12 - 1989. A szerző lábjegyzeteit az eredetinek megfelelő számozással, a fordító lábjegyzeteit betűkkel jelöljük.

^b A bibliai idézeteket Károli Gáspár fordításában közöljük, esetenként pontosításokkal.

¹ A görög *kolasis* szó, amit Károli „gyötrelemnek” fordít, a „kolazzo” igéből származik, ami eredetileg fák vagy növények metszését, fölösleges részeinek eltávolítását jelenti. A szót átvitt értelemben úgy használják, hogy „büntetni, fegyelmezni” – ezért „gyötrelem” vagy „fájdalom”.

egy észlelet megfelel egy elméletnek. Aletheia² azonban azt jelenti, hogy „rejtetlenség”, „nem-felejtés”, „el-nem-vesztettség”, és az élő, folyamatban lévő gondolkodásra utal, aminek csak az eredményei, a *gondolt* és a *képzelt* jelennek meg és válnak tudatossá a hétköznapi tudatban. A gondolkodás folyamata tudatfölötti módon játszódik le.³ Aletheia az imaginatív, még nem tükrözött, nem lefékeződött, vagyis még el nem múlt gondolkodás, képzelés, észlelés. Minden új értésben vagy új gondolati intuíció megragadásában *érintjük* ezt a tudatfölötti szintet. *Átélni* ezt a szintet azt jelenti, hogy *maradni*, tartózkodni tudunk ebben a szellemi felvillanásban; és ez az aletheia. Nem valamilyen végérvényes igazság, hanem út és élet, a rejtetlenségről rejtetlenségre haladás élménye. Az „élet” a jelen, a jelenlét, a folyamat nem-felejtésének kifejezése az érzés, az érezhetőség nyelvén. Az aletheia kifejezést úgy kell értenünk, hogy értelmet kapjanak az olyan kifejezések, mint például, „aki az igazságot cselekszi” (János 3, 21; János 1. levele 1, 6), „aki az igazságból való” (János 18, 37; János 1. levele 3, 19) és „semmi sincsen az igazságból, ami hazugság”.

Az érezhetőség nyelvén *szeretet* vagy *agapé* a neve a *kegyelem* vagy *charis* világ-valóságának. Az agapé az új parancsolat, amit a régi parancsolathoz képesti többlet jellemez. A régi parancsolat azt mondja: „Szeresd felebarátodat, mint magadat”^c, de az új parancsolat ezt mondja: „amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást” (János 13, 24; 15, 12); vagyis anélkül, hogy szeretetet várnátok érte cserébe, összehasonlítás nélkül, feltétel nélkül, teljes önzetlenségben. A kereszthalál teljesen abszurdá és lehetetlenné tesz minden összehasonlítást, minden megfontolást. „Szeressétek ellenségeiteket” – mondja ugyanez a hang a hegyi beszédben (Máté 5; Lukács 6). Hasonlóan ábrázolja az evangélium a charis-t, az emberek világát elárasztó isteni valóságot (Lukács 6, 32-38): „Mert ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, miféle charis^d-otok van?” és így tovább. „Haszontalan” a szolga, aki csak annyit tesz, amennyit parancsolnak neki, és nem *többet* (Lukács 17, 9-10). Charis és agapé többletre, bőségre utalnak, ami a lét magától értetődő adottsága az isteni világban; ha ez csökken, hamar vele csökken a lét szintje, „rangja”. Az emberek világában azonban charis és agapé olyan realitás, aminek akadályokat kell leküzdenie, akadályokat, amiknek oka az emberben van. Az isteni szeretet (az „első szeretet”, *Jelenések könyve* 2, 4; János 1. levele 4, 19) az akadályok leküzdésén, az ember útján keresztül válik földi, „második” szeretetté, a földi fejlődés céljává, ideáljává. Világosság és szeretet nem az istenek *tulajdonsága*, hanem *létformája* (János 1. levele 1,5: 4, 16-17): „És ez az az üzenet, amelyet tőle hallottunk és hirdetünk néktek, hogy az Isten világosság és nincsen ő benne semmi sötétség.”... „Az Isten szeretet; és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is ő benne. Azzal lesz teljessé a szeretet közöttünk...” Az ember részt vehet ebben az isteni létben. Az ember életmódjának ez lenne az ideálja: az egyetlen morális inspiráció – az új parancsolat – szerint cselekedni, ezt a mindenkori követelményeknek és körülményeknek megfelelően konkretizálni morális

² Az aletheia és charis valóságához ld. G. Kühlewind *Das Gewahrwerden des Logos* c. könyvét (Verlag Freies Geistesleben, 1979). Magyarul: *A Logosz felismerése* (Kláris Kiadó, 2010).

³ Ld. G. Kühlewind: *Bewusstseinsstufen; A tudat két szintje* A szabadság filozófiájában c. fejezetet, valamint Rudolf Steiner: *Was wollte das Goetheanum und was soll die Anthroposophie?* GA 84, 1923.04. 21-22-27; *Vom Menschenrätsel*, GA 20; *Kitekintés* c. fejezet.

^c Máté 19,19; Mózes III. 19,18.

^d Károli a charis-t itt jutalomnak fordítja: „Mert ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi jutalmatok van?”

fantáziával, és morális technikával megvalósítani. Az emberiség élhetne szeretetben. Az egész földi teremtés arra szolgál, hogy lehetőséget adjon erre a szeretetre, *mindenek ellenére*, a testi lét és összes szükséglete ellenére, amit az angyalok nem ismernek, amitől sorsuk megkímélte őket.

Az isteni és emberi létet az *őskezdet*, az *archē* közös princípiuma köti össze. Az *archē* a képesség a teremtésre a semmiből, a képesség a cselekvésre ok és szándék nélkül, a képesség, hogy elindítsunk vagy megszakítsunk egy ok-okozati láncot – például bosszú helyett bocsánatot, irgalmat gyakoroljunk. Az *archē* magában foglalja az *aletheia*-t és a *charis*-t, ahogy az intuíció magában foglalja az inspirációt és az intuíciót^e. Az *archē* az emberi lény magja, csillaga, az, aki a halál után végül *megmarad*, és arra törekszik, hogy a következő inkarnációban a *charis* és az *aletheia* szellemében dolgozzon. Az *archē*-ban rejtőzik a növekedés ereje, belőle lesz a szeretet túlaradó bősége, és az *aletheia* világossága és öntapasztalása. Az *aletheia* átment a rejtettségen, a felejtésen; a *charis*-nak a földi sötétségen és nem-értésen keresztül kell működnie. Az *archē* abszolút létezés, túllépés önmagunkon (különben nem lenne *kezdés*), maga a túlaradás, tisztán belőle és benne van.

A képesség a kezdésre és növekedésre vagy többletre az Én-lény tulajdonsága, vagy inkább *léte*. Az Én-lény egyszersmind Logosz-lény: „Az őскеzdetben vala a Logosz”. (*János* 1,1), mint az *archē* magja vagy hajtóereje. „*Vala*”^f, mert mind a teremtésben, mind az emberi kezdésben már ott kell lennie a Logosznak, a képességnek a jelentések teremtésére vagy megértésére. Ez a múlt forma kizárja az „őskezdet” időbeli értelmezését. A Logosz a tagolás princípiuma a világban és az emberben, a képesség a szóra, a gondolkodásra és az emberi értelemben vett szeretetre (*bene velle* – a jó akarása a másoknak). Ezért az Úr „beszédének”, Logoszának „megtartása”, „követése” az Isten felé irányuló szeretet előfeltétele (*János* 14, 23-24; *János* 1. levele 2, 5^g), vagy, ami ugyanazt jelenti, az örök élet előfeltétele (*János* 8, 51). „Bizony, bizony mondom néktek, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké.”

Ha az *archē* az isteni-emberi lét magja (a bukott angyalokról ez áll Júdás levelének 6 versében: „És az angyalokat is, akik nem tartották meg *archē*-jukat^h...”), akkor az *archē* magja a Logosz. Róla mondja Hérakleitosz: „A léleknek Logosza van, ami önmagától növekszik.”²

A „teljesség” (*teleiotes*), „teljes” (*teleios*), „teljessé válni” (*teleioun*), „vég”, de egyszersmind „beteljesedés, teljesedés, csúcspont, áldás, beavatás” (*telos*) kifejezések az alapvető mondattal (*János* 1. levele 4, 18, valamint 2, 5 és 4, 16-17) való összefüggésben az ember és a világ *teljes* valóságára vonatkoznak. Az első nem létezik a világ tovább-teremtésének princípiuma nélkül, a második nem teljes a teremtő ember nélkül. Mert a teremtett világban egyedül az ember

^e Rudolf Steiner három magasabb tudati szintet különböztet meg, emelkedő sorrendben: imagináció, inspiráció és intuíció néven (ld. pl. *Stufen der höheren Erkenntnis*, GA 12). Az intuíció kifejezést mind Steiner, mind Kühlewind kétféle értelemben is használta: egyrészt a fenti értelemben, másrészt a szokásos értelemben, az „intuitív” gondolkodás értelmében is.

^f A „*vala*” olyan múlt idő, ami arra utal, ami mindig is volt, örök. Szemben azzal, ami „lett”, és elmúlik. Pl. „Kezdetben vala az Íge” ... „Minden ő általa lett.” (*János* 1,1 és 1,3). Vö. G. Kühlewind: *A Logosz felismerése*.

^g „Aki pedig megtartja az ő beszédét, abban valósággal teljessé lett az Isten szeretete.” A „valósággal” itt pontosabban „az igazságban” – *aletheia*-ban.

^h Károlinál: „fejedelemségöket” – ami közel áll az *archē* jelentéséhez, ha nem is nyilvánvalóan. A fejedelem, a herceg, a „prince”, a princípiumból ered, ami az „ős-elvre”, a kezdésre utal.

képviseli az élő Logoszt. Ezért olvassuk a római levélben (8, 19): „Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését.”ⁱ És később (8, 22): „Mert tudjuk, hogy az egész teremtett világ egyetemben fohászkodik és nyög^j mind idáig.”

A beavatott (a „teljes” vagy „tökéletes” ember, a teleios) olyan ember, akiben a *Földön* tud megnyilatkozni az archē eredeti szellemi természete, és rajta keresztül a charis és az aletheia. A fölösleg-, a többlet-jelleg a hegyi beszédben jelenik meg a legvilágosabban, ahol a hallatlan morális figyelmeztetések után (*Máté* 5, 46): „Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmát veszitek?” ez következik (5, 48): „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.” A gazdag ifjúnak pedig végül azt mondja az Úr (*Máté* 19, 21): „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonodat, és oszd ki a szegényeknek; és kincsed lesz mennyben...”

Az apokalipszisben ezt mondja a Logosz-lény (21, 6; 22, 13): „Én vagyok az Alfa és az Omega, a kezdet és a beteljesedés (általában „vég”-nek fordítják).” Utána pedig példa következik a charis-ra: „Én a szomjazónak adok az élet vizének forrásából *ingyen*.”

A teljesség az archē-ban rejlő lehetőség valósággá válása; az érzés szintjén ez a túlradó, teljes szeretet. Ezért olvashatjuk Pálnál (*Kol.* 3, 14): „Mindezeknek fölébe pedig öltözzétek föl a szeretetet, mint amely a tökéletességnek kötele^k.” Ahol öskezdet van, ott szeretet van, és ahol nincs öskezdet, ott szeretet sincs. És az öskezdetben vala a Logosz.

A szeretet dicsőítő éneke az *1. Korinthusi levél* 13. fejezetében a „teljesség”, a „teljes” eljövételébe torkollik. Ez a fejezet a szeretet fényében ábrázolja az Én-lényt. Akiben nincs meg a szeretet, az egyéb erők játékszerévé válik, vagyis nem áll meg Én-lényként önmagában. Archē, charis és aletheia az Én-lény létformái: „Az Én-vagyok a kezdet és a beteljesedés” – beteljesedés a fenti értelemben. Ezek a létformák mindig a növekedés, a fejlődés jegyében állnak, és ebben az értelemben sohasem készek, sohasem befejezettek. Ez a fajta növekedés, a teremtés a semmiből, ismertlen a mai tudományosság számára, mert csak a teremtésre, a múltra, a teremtés eredményére néz, a megmaradások világára: az anyag és az energia megmaradására.

A növekedést számos ok akadályozhatja. A legtöbb ok magában az emberben van. Ha a növekedés lefékeződik, akkor megjelenik a félelem érzése, a növekedés közben tapasztalható „Én-vagyok” élmény ellenkezője. A félelem az „én-nem-vagyok” érzése: hiányos, csökkentett, megtagadott növekedés. A félelem ebben az értelemben megcsönkítottság. Az Én-vagyok az odaadottságban, a teremtésben és a szeretetben él és működik. Az odaadottság, a befogadó figyelem, a megfordult, befogadó akarat⁴ – minden meditáció célja és lényege – az Én (vagy a figyelem) átalakulásának (metamorfózisának) lehetősége *azzá*, amit *megismer*. Átalakulás úgy, hogy megtapasztaljuk az átalakulást. Úgy ismerem meg *azt*, hogy átélem, ahogy én *azzá* válok. Ez az észleleti világ megismerésére is vonatkozik, csak éppen itt az átalakulás homeopatikus mértékben játszódik le. A földi szeretet egy másik Én-lény irányában egy másik mozdulat: abban áll, hogy visszaveszem magam, lecsökkentem a *szellemi világban* szükséges Én-érzést,

ⁱ Pontosabban: megnyilvánulását, megnyilatkozását.

^j Pontosabban: sóhajtozik és fájdalmasan fél.

^k Pontosabban: összetartása, összefogása.

⁴ Rudolf Steiner: *Vom Menschenrätsel; Kitekintés* c. fejezet. GA 20.

teret kínálok a másinak önmagamban, hogy átélhessem a másikat magamban. A megismerésben magamat élem át „abban”. A közönséges logika nyelvén az, hogy „én vagyok te” vagy: „te vagy én” ugyanazt jelenti. A valóságban ez két különböző mozdulat. „Azt mondhatjuk, hogy az érzékfölötti tudattal az emberi lélek felébred a szellemi világban; de ugyanígy azt is kell mondanunk, hogy a szeretetben a szellemisség ébred fel az észleleti világban.”⁵ Vessük össze ezt a mondatot János fönt idézett kijelentésével (*János, 1. levele 4, 16*).

Nem alakulhatok át másik Én-lénnyé, mert az Én-lény *nincs*, vagyis nincs kész, mert nem pusztán teremtmény, eredmény, termék, hanem maga termel, maga forrás. Csak azzá válhatok, ami kész. Ami forrás – formák forrása, Logosz-forrás, szó-forrás –, csak befogadhatom.

A fizikai-érzéki világban a szeretet a természetfölötti „törvény” vagy parancsolat. A szellem természetfölöttit teremt, ha hű marad önmagához a teremtett természetben. A szeretet a saját Én-erő kioltása az Én-erő segítségével – a másikért. Ehhez szükség van a másakra, és egy másik, valójában, csak az észleleti világban van jelen. Másik marad a szeretetben is – feladom önmagam: a másikká válok azáltal, hogy beengedem. Ezzel nyeri el a különben kész észleleti világ teljességét, szentségét: a szeretet Logosz-erején keresztül behúzódik a tovább-teremtés ereje. Mert „ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.” (*Máté 18,20*). Minden egyes ember közepében és ezzel közöttük is felragyog a Logosz. Ő az, aki egyesíti az Én-lényeket.⁶

⁵ Rudolf Steiner: *Die Schwelle der geistigen Welt; Az én-érzésről és a szeretet képességéről* c. fejezet. GA 17.

⁶ A biblia szóhasználata sohasem egyértelmű – ahogy egyetlen élő szövegé sem. Mindig az adott helyen kell rájönni, hogy a „logosz” vagy az „arché” kifejezés legmélyeb értelmében vagy közönséges értelemben fordul-e elő. Sokszor több szinten is érthető a szöveg értelme: ez különös csillogást ad neki. A legmélyértelműbb helyek ősjelentésükben használják a szavakat, abban, ami az összes alkalmazást lehetővé teszi, és amit ezért nem lehet „megmagyarázni” vagy definiálni. Az ősjelentés a szó visszavezethetetlen ősz-intuíciónak felel meg.